

INTERVJU Prof. Martin Kranner

Lahko bi bil špijon

Profesorja Martina Krannerja sem na njegovem domu v Pevmli ponovno obiskala 4. novembra 2014 z namenom, da bi se z njim pogovorila o nastanku in delovanju goriške Slovenske demokratske zveze (1947-1975), predhodnice stranke Slovenska skupnost, in njenih protagonistih. Naneslo pa je, da je v pogovoru, ki je za zdaj le bežno zaobjel omenjeno obdobje, omenil tudi dva daljša pogovora - v Beljaku leta 1964 in v Celovcu leta 1965 - s predstavnikom jugoslovanske oz. slovenske notranje uprave, ki je živel v Novi Gorici in je danes že mrtev. Ker pričata o času, ki ga danes ni več, vam ju ponujamo v branje skozi oči in spomin našega dragocenega pričevalca.

Profesor Kranner, povejte nam, kako se je vse začelo.

Dne 24. marca 1961 je bil v Gorici ustanovni občni zbor Športnega združenja Olympia, takrat sem postal njegov prvi predsednik. Mesto sem obdržal do leta 1969. Moje ime je bilo v tistem času še kar prisotno v javnosti, v člankih, ki so zadevali šport, pa tudi drugače. Moj nekdanji dijak, ki je kot zastopnik kmetijskih strojev imel poslovne stike tudi v Sloveniji, mi je poleti leta 1961 povedal, da deluje v Kanalu odbojarski klub, ki pozna delovanje Olympia in bi bil pripravljen na športno srečanje oz. na tekmo v odbojki. Predlog se mi je zdel odličen, takoj sem ga sprejel in še tisto poletje smo imeli - sicer neuradno - tekmo s Kanalc, in to na nanovo urejenem igrišču za odbojko pri Katoliškem domu v Gorici. Tekma je bila prvo tovrstno športno srečanje oz. stik zamejskega društva iz Italije z naše katoliške strani s sorodnim društvom iz matične domovine. Takrat sem spoznal tudi nekega študenta, ki je prišel na tekmo, ker je bil njegov brat odbojkar v kanalski ekipi.

Prav on me je nato poiskal 2. marca leta 1964 in mi prinesel pismo, o vsebini katerega sam ni bil informiran, pa tudi o osebi, ki ga je napisala, mi ni povedal veliko. Kasneje sem izvedel, da se pisec pisma predstavlja z imenom Franc Gašperšič, še kasneje pa, da je "Gašperšiču" v resnici ime Ciril Bavčar.

"Gašperšič" me je v pismu vabil na razgovor. Sporočil je, da se je pri njem zglasil nekdo iz Gorice, ki se je zelo zanimal zame in spraševal po nekaterih mojih dokumentih iz let 1944-45, ki "danes predstavljajo le zgodovinsko vrednost". "Gašperšič" me je torej vabil na srečanje, da bi se pogovorila o omenjenem gradivu in da bi mu osvetlil ne-

katere zadeve iz življenja slovenske narodne manjšine na Goriškem, ki so ga zelo zanimala, je še pisalo v pismu. Predlagal mi je, da bi se kdaj kje sestala in pogovorila, pa ne v Italiji, npr. v Trstu, pač pa kje v Avstriji, morda v Celovcu, kar bi bilo zame še kar primerno, ker je to blizu Žabnic, kamor sem pogosto zahajal na dom staršev.

Ali je bilo prvič, da vas je kdo vabil na tak pogovor?

Da.

Kako je prišlo do srečanja?

Po omenjenem študentu iz Kanala sem mu odgovoril, da sprejem povabilo ter da predlagam za kraj srečanja Beljak. Njegov pisni odgovor sem prejel 12. marca, v njem je pristal, da se srečava v Beljaku. V naslednjem pismu z dne 27. marca pa sva določila datum, in sicer ponedeljek, 6. aprila 1964, ob 11. uri v atriju železniške postaje v Beljaku. Spoznala pa naj bi se po tem, da bi jaz imel pri sebi italijanski dnevnik Il Giorno, on pa avstrijska časnik Wiener Kurir in Die Neue Zeit.

Se niste bali iti tja?

Ne. Če danes pomislim na vse to, mi je le žal, da pogovora nisem posnel. Da odhajam na omenjeni razgovor v Beljak, sem obvestil le Antona Kacina in Ivana Krpana, ki sta bila vodilna člana Slovenske katoliške skupnosti, ki je bila ena od dveh duš Slovenske demokratske zveze in v kateri sem deloval tudi jaz, in smo tako bili ožji sodelavci.

Kako je potekal pogovor?

Precej se je zavlekel. V prostorih železniške postaje, v čakalnici in kavarni sva presedela čas od 11.30 do 22. ure zvečer. Sedela sva in se ves čas pogovarjala.

Pogovor je bil prijazen ali grob?

Prijazen, mestoma nekoliko zadržan, ker sem se izmikal in neposrednih odgovorov in podatkov o imenih in našem delovanju nisem dajal, kar je "Gašperšič" sprejel nekoliko nejevoljno, saj je pričakoval, da bi mu bili moji podatki v korist.

Koliko je bil star?

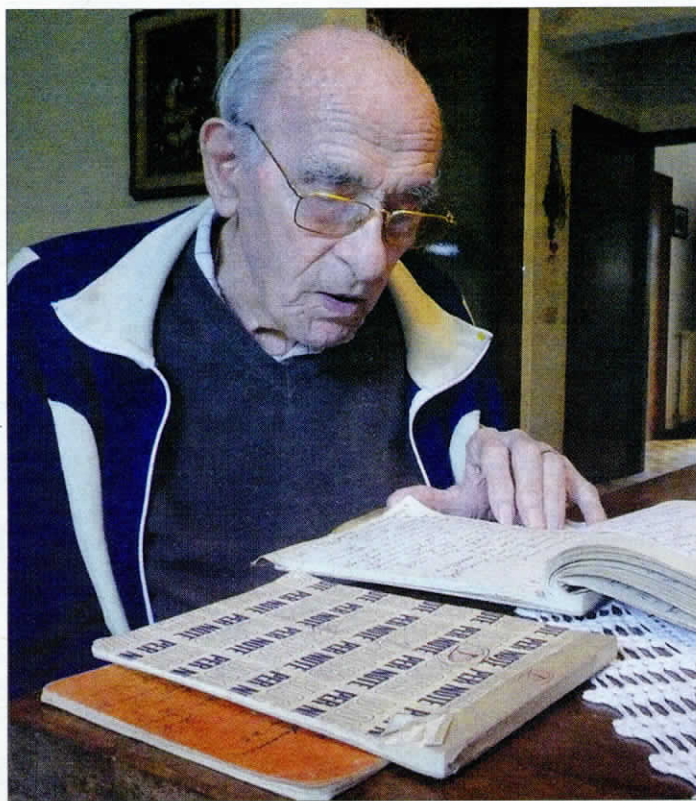
Moral je biti nekoliko mlajši od mene, ki sem bil takrat star 46 let. Bil je krepke postave, precej samozavesten in prepričljiv v odgovorih.

Kako bi nam povzeli pogovor?

Pogovor je trajal celo popoldne in še pozno v noč; sogovornik mi je postavil celo vrsto vprašanj, ki so zadevala Goriško, deloma Tržaško in precej Benečijo.

Veliko me je spraševal oz. hotel je izvedeti o delovanju Akcijskega odbora, ki ga je v Trstu vodil Franc Jeza: kaj dela, kdo je še pri njem angažiran, rad bi izvedel za imena. Ker sem okleval z odgovori oz. sem se izmikal, češ da ne poznam zadeve, me je hotel izsiljevati. Dejal je, da ima vse

"Gašperšič" mi je še povedal, da se je neki italijanski državljani, ki je bil trgovec, pri njem zelo zanimal za omenjeni dokument. Hotel je, da mu ga izroči, da bi ga uporabil proti meni v času volitev. 10. in 11. maja 1964 so bile namreč naše prve deželne volitve. Naslednje leto pa smo

podatke o mojem delovanju med vojno, da ve, da sem bil član vaše straže in domobranec, da pa nisem bil nacist in kolaboracionist, da me je gestapo celo zaprl. Nato mi je omenil obremenjujoči dokument. Mišljeno je bilo pisanje, ki sem ga iz gestapovskega zapora - zaprt sem bil od maja 1944 do februarja 1945 - morda decembra 1944 naslovil na generala Leona Rupnika in ga prosil za posredovanje za izpustitev iz zapora. "Gašperšič" mi je navedel vsebino pisma in dejal, da mi bo pismo prihodnjič pokazal in morda izročil, če bom sodeloval oz. ugodil nekaterim njegovim prošnjam.

Ali je bilo pismo res obremenjujoče?

Sam ne vem. Prošnjo na generala Rupnika sem napisal po navetu, ki mi ga je v zapor posredoval Nikolaj Jeločnik, ki je bil član domobranske policije in sem ga poznal še izpred vojne, ko je bil pripravnik za vstop v Katoliško akcijo. Jeločnik mi je tudi svetoval, kako naj napišem prošnjo, da bo učinkovita.

obnavljali goriško občinsko in pokrajinsko upravo. Dodal je, da bi me dokument lahko diskreditiral pred slovensko in italijansko javnostjo. Imate položaj, družino, službo in bi vam bil verjetno v škodo, zato ga nisem hotel dati, je še rekel "Gašperšič". Ko sem mu rekel, da bi rad videl dokument, mi je ponovil, da mi ga bo naslenjič pokazal in morda tudi izročil.

O čem vas je še spraševal?

Spraševal me je o delovanju zveze protikomunističnih borcev, ki so bili odgovorni za razne diverzantske akcije predvsem v Nemčiji. Zanimal ga je Vinko Levstik, vedel je, da se dobro pozna in da ko prihaja v Gorico, se srečujeva. Hotel je vedeti, zakaj prihaja v Gorico, o čem se pogovarjava, kakšno mnenje imam o njem. Zanimal ga je tudi Katoliški glas, kdo piše članke, ki niso bili podpisani. Za nekatere članke je vedel, da sem jih napisal jaz. Hotel je vedeti, ali imam še stike z Milanom Kravanjo - Milošem.

Kdo je bil Milan Kravanja?

Takoj po vojni je od poletja 1945 kot član ameriške vojaške protibveščevalne službe CIC služboval na Trbižu v Kanalski dolini. Spoznal sem ga v zaporu gestapa v Ljubljani. Pravzaprav sem takrat samo slišal njegov glas. Ko sem bil zadnji teden februarja 1945 v celici skupaj z domobranskim častnikom Jožetom Bitencem, bratom majorja Mirka Bitenca, je nekdo iz sosednje celice potrkal na steno in se je predstavil kot Miloš - Milan Kravanja. Oba, Bitenc in Kravanja, sta bila z zadnjim transportom zaprtih odpeljana v taborišče Dachau. Zavezniki so za ta transport izvedeli, bombardirali železniško progo pri Jesenici, toda le za vlakom, ne pa pred njim. Le zadnji vagon je bil nekoliko poškodovan. Tako je transport odpeljal. Jaz pa sem se rešil taborišča, ker sem bil določen za taborišče Mauthausen.

Zavezniki so namreč bombardirali tudi progo za Ljubljano pri Zalogu, kar je onemogočilo Transporte v smeri Zidani most - Maribor. Moj transport zato ni mogel odpeljati.

Ko so Američani osvobodili taborišče v Dachau, je Kravanja uspelo, da ga Američani niso izročili jugoslovanski komisiji, ki je izbirala internirance in jih pošiljala v Ljubljano. Tam bi ga čakalo sojenje in v najboljšem primeru večletna zaporna kazen. Takrat so v taboriščih aretirali številne domobranske oficirje (Križ, Peterlin in drugi), odpeljali so tudi narednika Vinka Mehleta, člana moje obveščevalne skupine, medtem ko se je Ignac Ahlin, tudi iz moje skupine, rešil, ker je v oddelku za zdravljenje preboleval tifus in ga Američani niso pustili odpeljati. Z Mehletom sta bila skupaj v vaški straži še pred Turjakom: oba sta bila na seznamu Ozne za likvidacijo, ker sta bila iz okolice Grosuplje, kjer so domobranci prišli in zaprli več terencev. Kravanja je bil nato sprejet v ameriško službo.

Zakaj so Američani pridržali Kravano?

Lahko le domnevam. Milan Kravanja in major Andrej Glušič, ki je bil z njim v taborišču, sta pripadala četniški skupini, gestapo ju je prijel skupaj z drugimi na Vidov dan, 28. junija leta 1944, v prostorih, kjer danes domuje Svetovni slovenski kongres. Izdal jih je menda agent Ozne, ki je bil vrinjen v oddelk gestapa v Ljubljani. Aretili so več kot 20 pripadnikov Jugoslovanske vojske v domovini, ki so bili nato odpeljani v razna nemška taborišča. Mogoče so ga Američani pridržali, ker je spadal v omenjeno skupino, ki je sodelovala z zavezniki, mogoče se jugoslovanska komisija zanj ni toliko zanimala.

Major Glušič je nato ostal v Avstriji in organiziral obveščevalno mrežo proti komunistični Jugoslaviji. Kravanja pa je delal, kot sem omenil, za ameriško protibveščevalno službo CIC na Trbižu, kamor je pribežal in kjer je bila ameriška izpostava. Tu je delal dobro leto, takrat sva prišla tudi v stik, kar sem že omenil v drugem intervjuju, potem je šel v Trst in nato v ZDA.

Kako ste odgovorili "Gašperšiču" glede Kravanje?

Zatrdil sem mu, da nimam več stikov, kar je bilo tudi res. Ni bil zadovoljen, saj je pričakoval, da bom še naprej delal v obveščevalni mreži, pa čeprav v drugačnem okviru. Ko pa me je vprašal, ali bi ga informiral, če bi izvedel za kakšno diverzantsko akcijo proti Jugoslaviji, sem mu rekel, da sicer nočem biti ovaduh, a do Jugoslavije imam vseeno pozitiven odnos, pa čeprav sem proti njenemu režimu. Če bi vedel, da se kaj pripravlja v škodo Jugoslaviji, kljub temu da je komunistična, bi to skušal preprečiti. Sem pa na vsak način proti terorističnim akcijam, ker sem med vojno videl, kaj to prinaša.

Ali Vam je "Gašperšič" dal vtis, da dobro pozna naše razmere?

Precej dobro jih je poznal. Stanoval je tik čez mejo, za Rožno Dolino, v zaselku Podmark, ki danes spada pod občino Šempeter-Vrtojba. Preden sva se lotila glavne vsebine pogovora, mi je veliko govoril o skupnem nastopanju slovenske narodne skupnosti v zamejstvu, o enotnosti, - bil je proti temu, da bi bili ločeni na leve in desne. Mnogo

je vedel o tem, kaj se pripravljalo za volitve, kje in kako so potekali pogovori na goriški krajevni in na deželni ravni. Dal mi je vedeti, da bi Jugoslavija rada videla, da bi zamejci imeli skupen nastop, saj smo ločeni številčno šibkejši. V mislih je imel zlasti deželne volitve, za katere smo se pripravljali na samostojen nastop. Bile so prve deželne volitve, saj je bila dežela takrat ravnokar ustanovljena. Zanimalo ga je, če bom kandidiral. Slovenska skupnost se je takrat z lipovo vejico predstavila samostojno v okrožjih na Goriškem in Tržaškem, prejela je okoli 10.000 glasov in izvolila odvetnika Jožeta Škerka.

Ali mislite, da je bila v ožji skupini goriške SDZ oseba, ki je poročala 'naprej'?

O tem sem prepričan, saj je "Gašperšič" predobro vedel za vse. Mislim, da sta bili dve osebi iz našega ožjega kroga. Takrat še nisem nič sumil, kasneje pa sem razumel, da je gotovo bilo tako. Ko se je leta 1975 Slovenska skupnost organizirala tudi na deželni ravni, pa je prišel iz Ljubljane nasvet, naj ne bi bil v vodstvu. In nekateri pri Slovenski skupnosti so mi dali jasno razumeti, da bo tako in da bodo to upoštevali. Bili so narodnjaki in katoličani, na Jugoslavijo so gledali predvsem kot na matico, niso bili tako protikomunistično orientirani kot jaz.

"Kdaj mislite urediti svoj položaj?" me je vprašal. "Sedaj je vse drugače, je vse pozabljeno", mi je prigovarjal "Gašperšič". In še me je nagovarjal, naj pridem v Slovenijo in v Polje pri Ljubljani, kjer sem preživel otroška in mladeniška leta, da se bom moral prepričati, da sedaj ni več tako, kot je bilo v prvih letih po vojni. Odgovoril sem mu, da zamejci na Goriškem poznajo moj odnos do komunizma in da bi se razširil glas, kot opravičilo za nekatere, da tudi Kranner obiskuje Slovenijo. Odgovoril mi je, da če se ne bi odpravil čez mejo z uradnim dovoljenjem, prepustnico ali potnim listom na vidnem kraju, bi mi pa poskrbel prehod čez mejo na kakšnem neuradnem prehodu. Nato sem odvrnil, da bi se morda kdo od tistih, ki so "pobrali moje stvari" in jih sedaj uporabljajo (knjige, obleke, kolo, motorno kolo, naše pohištvo), "opogumil" in me na kak način ustrašoval ali celo odstranil. Nekoliko nejevoljen je pripomnil, da kaj si predstavljam, da je danes v z zakoni in sodišči urejeni državi kaj takega sploh možno! Pa sem pristavil, da je kak "telesni prekršek" izvršen skrivaj in brez prič še vedno možen.

Kdaj ste ponovno obiskali Polje oz. šli v Slovenijo?

V Slovenijo in Polje nisem šel do osamosvojitve in demokratizacije leta 1991.

Kaj vas je še spraševal gospod "Gašperšič"?

Hotel je vedeti o Katoliški akciji na Goriškem. Misli je, da obstaja tudi slovenska veja, v Gorici pa je bila takrat le italijanska. Vedel je, da sem bil v KA v Ljubljani ter da sem jo skušal ustanoviti tudi v Gorici s pomočjo nadškofa Pangrazia. A pravega posluha med slovenskimi duhovniki ni bilo, nekateri so se tudi bali, saj je bilo v Sloveniji nekaj duhovnikov, ki so bili povezani s KA, med vojno pobitih.

Kaj pa o politiki?

Spregovorila sva tudi o političnem položaju na Goriškem. Delovanje Besednjakove skupine ga ni posebej zanimalo, zanimala pa ga je Slovenska de-

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljak, e-mail paljak@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travniki 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travniki 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVILT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travniki 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 23. decembra, ob 15. uri.

mokratska zveza (SDZ), zelo jasno se je izrazil proti Avgustu Sfiligoju. Sfiligoj se je namreč zelo ostro izražal proti komunistični Jugoslaviji. Ko so bili uradni sestanki z našimi družbenimi delavci z Goriškega ali Tržaškega v Jugoslaviji, ga niso vabili.

Spraševal me je tudi o možnosti skupnega dela na športnem področju, kjer je manj ideologije: zakaj ne bi sodelovali s športnim društvom Dom. Namigoval je na neko vmesno pot; želel je, da naše organizacije ne bi bile tako protijugoslovansko nastrojene zaradi protikomunizma. Vprašal me je tudi, ali si še dopisujem z Janezom Grumom iz ZDA. Grum je vedel, da se zanimajo zanj, da kontrolirajo njegovo pošto. Ko mi je pisal pisma, je zato uporabljal drugo ime.

Kako se je končal pogovor?

Povabil me je, da bi se še enkrat srečala v poletnih mesecih v Italiji, v Dolomiti, dogovorila pa bi se s pismi, ki bi si jih izmenjala na enak način. Do jeseni 1964 ni bilo nobenega sporočila. Ker sem bil dejaven na številnih področjih, sem na vse to nekako pozabil. Novo pismo sem prejel za moj god 11. novembra 1964. Zmenila sva se za srečanje, najprej je bilo to mišljeno med božičnimi prazniki še pred koncem leta, a ni prišlo do tega, nato sva si ponovno dopisovala meseca februarja 1965; drugič in zadnjič sva se tako srečala 29. marca 1965, tokrat v Celovcu. Kraj je izbral on. Že na začetku mi je rekel, da se lahko sestaneva kjerkoli, le v Trstu ne. Zdelo se mi je, da Trst pozna in se je tja tudi vozil. Verjetno ni hotel, da bi ga kdo spoznal.

Ponovno na železniški postaji?

Da. Tokrat je pogovor trajal od 11. ure do 21.30. Za ta pogovor pa nimam izčrpnih zapisov. Po prvem srečanju sem si namreč po spominu izpisal vsebino pogovora že naslednji dan, tokrat pa sem to storil mesec kasneje, tako da bom skušal pogovor sestaviti le v glavnih obrisih. Da odhajam na nov pogovor z "Gašperšičem", sem spet obvestil Ivana Krpana. In žal mi je, da nisem poslušal njegovega nasveta, naj vzamem s seboj registrator.

Kaj bi povedali o drugem pogovoru?

Sogovornik mi je dal vtis, da je nekoliko bolj zadržan. Najprej me je hotel pripraviti do

razumljivo, da nekdo od Katoliškega glasa napada Novi list; bolj razumljivo bi bilo, da bi pisal proti Primorskemu dnevniku.

Omenil mi je Edvarda Kocbeka, vprašal sem ga, zakaj nam ga pošiljajo, na uho mi je namreč prišlo, da bo prišel v Trst. Sprva je bil v zadregi, nato mi je odgovoril, da je v Jugoslaviji oz. v Sloveniji danes drugače; da prej ni prihajal, ker kot mnogi drugi ni imel potnega lista, sedaj se ta dokument prejme z lahkoto in je prehod čez mejo lažji. Do Franca Jeze je bil tokrat bolj prizanesljiv; spraševal me je o odvetniku Jožetu Škerku, ki je bil naš prvi deželni svetovalec; zelo nasproten je bil do tržaškega duhovnika Petra Šorlija in dejstva, da se je ukvarjal s politiko. Na Tržaškem je bil Šorli vplivna osebnost in odločen protikomunist, pa čeprav se je takrat že umaknil.

Ali je pogovor nanesele tudi na slovensko Benečijo?

Hudoval se je nad dejstvom, da se na deželnih volitvah nismo povezali s Slovenci na Videmskem. Vprašal me je, ali smo se sploh kaj prizadevali za to, ter mi dvakrat očital, da smo bili in da sem bil tudi jaz proti skupnemu nastopu z Benečani. Spodbujal me je, da bi bilo nujno, da bi se v prihodnje povezali z njimi. Priznal je, da so bili iz Ljubljane v pogovorih s slovenskimi duhovniki neuspešni in bi jim lahko mi zamejci pomagali priti v stik z njimi za delo na narodnem področju. Zanimal se je tudi, ali bo sporazum Gorice s Tržačani zdržal, ter me spraševal, kako deluje Svet za volitve oz. dogovor s Trstom, kako je sestavljen in kdo ga sestavlja, sploh kakšno je razmerje Trst-Gorica.

Kaj pa o volitvah na Goriškem, ki so bile določene za mesec junij?

Spraševal je, ali bomo na Goriškem ponovno stopili v italijansko levo sredino in kako ta deluje; zanimal ga je še posebno odnos s Krščansko demokracijo, v kakšni obliki deluje naš dogovor z njo. Jasnoma mi je dal vedeti, da je za Ljubljano dogovor s to stranko nesprejemljiv. Ni hotel verjeti, da bi bilo sodelovanje s to največjo italijansko stranko pozitivno za našo manjšino. Trdil je, da to nima smisla in da ne prinaša koristi. Jaz pa sem navajal koristi, ki bi jih naša slovenska manjšinska skupnost imela. Vedel je, da bom kandidiral

če prejemam kakšno revijo iz tujine. Spet me je spraševal o Vinku Levstiku in duhovniku Janezu Zdešarju, ker prihaja vsako leto v Gorico oz. v Trst na sestanek izseljen-skih duhovnikov.

In obremenjuječe pismo iz vojnih let?

Ni mi ga hotel izročiti. Pokazal mi ga je, spoznal sem svoj podpis in prebral ga je: bil je izvirnik, napisan s svinčnikom na stran, ki sem jo iztrgal iz zvezka. Ker mu nisem dal dovolj izčrpnih podatkov na njegova vprašanja in zlasti ker sem odklonil, da bi vohunil in poročal o delovanju nekaterih, Antona Kacina, Franca Močnika, Kazimirja Humarja, Vinka Levstika in drugih, mi pisma ni hotel izročiti. Skušal me je izsiljevati, rekoč, da bi lahko pismo objavil in bi javnost izvedela iz vsebine pisma, da sem se "dobrikal nemškemu nacionalsocializmu". Odgovoril sem mu, da to lahko mirno naredi, ker bi bilo to dokaz za italijanske oblasti, da sem bil res v zaporu gestapa. Naj razjasnim: kmalu po vojni sem potreboval potrdilo o medvojnem zaporu pod Nemci, da bi ga priložil k prošnji za nekatere ugodnosti, ki bi jih imel kot vojni ujetnik. Prosil sem v Ljubljano na notranje ministrstvo, da bi mi izdali potrdilo o zaporu gestapa, pa mi ga niso hoteli izdati. Naj pripomnim, da sem potrdilo o zaporu prejel oz. si dal napraviti v Rimu: štiri priče, ki jih je priznala italijanska oblast, med njimi je bil tudi nekdanji jugoslovanski minister dr. Miha Krek, so prisegle in potrdile, da vedo o mojem zaporu.

"Gašperšiču" sem torej odvrnil, da bi mi z objavo pisma naredil uslugo. Pismo bi dokazovalo, da sem bil res zaprt v zaporu gestapa, ker sem sodeloval z zavezniki. Da so mnogi iz domobranskega vodstva sodelovali z zavezniki, je resnica, ki je v slovenskem zgodovinskem slovenski javnosti za zdaj še ni. Dejstvo je, da so bili mnogi od njih proti koncu leta 1944 in v začetku leta 1945 zaprti, prijeti in odpeljani večinoma v Dachau.

Ste potem še kdaj srečali gospoda "Gašperšiča"?

Kdo je bil v resnici, sem izvedel šele po osamosvojitvi Slovenije, ko so v Gorico prišli vodilni slovenski pomladni politiki, da bi proslavili samostojno državo Slovenijo. Sprejem je bil v goriškem avditoriju, kjer so se sestali z našimi politiki SSK. Takrat je prišel k meni omenjeni študent iz Kanala in mi pokazal nekega gospoda, za katerega mi je rekel, da je tisti gospod "Franc Gašperšič". V resnici mu je bilo ime Ciril Bavčar. Verjetno je bralcem znan njegov nečak Igor Bavčar. Čudno, da ga nisem opazil oz. spoznal, ko sem prišel tja. Približal sem se mu, ga nagoovoril, on me je pogledal, nič ni odgovoril, šel je k mizi in odložil kozarec, sam pa nisem bil več pozoren nanj. Ko sem se čez nekaj časa oziral za njim, da bi se z njim kaj več pogovoril, ga ni bilo več. Verjetno mu je bilo neprijetno in je odšel. Potem ga nisem nikdar več srečal ali videl.

Erika Jazbar

Sodoben prizor postaje v Beljaku

tega, da bi izdal pisca, ki je v Katoliškem glasu napadal Novi list. Razumel sem, da je prepričan, da sem to jaz. Spraševal me je, zakaj je potrebno tako pisanje; da je ne-

za pokrajinske volitve, spraševal me je tudi o kandidatih za občinske volitve.

Hotel je vedeti, ali imam še stike s starimi znanci-izseljenci iz obveščevalne službe,